No. 11 12e JAARGANG DECEMBER 1935

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. Dr. A. B. A. VAN KETEL, PROF. TH LIMPERG JR., A. NIERHOFF, M. PIMENTEL EN H. R. REDER

RUBRIEK REDACTEUREN EXAMEN-VRAAGSTUKKEN: Drs. ABR. MEY EN Drs. J. PAARDEKOOPER — LITERATUUR: Drs S. KLEEREKOPER — BESLECHTE GESCHILLEN: PROF. Mr. CH. ZEVENBERGEN — UIT DE FINANCIEELE HUISHOUDING DER OVERHEID: J. H. TEXTOR — UIT HET BUITENLAND: Ch. HAGEMAN, Drs A. TH. DE LANGE, A. M. VAN RIETSCHOTEN EN Drs. E. P. M. VAN WAES — EFFICIENTIE: R. W. STARREVELD — BELASTINGVRAAGSTUKKEN. W. WESTRA — REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-LITERATUUR: Mej. Dr. R. PHILIPS, Drs. G. L. GROENEVELD, J. P. DE HAAN EN J. C. SPANGENBERG

BUITEN DE VASTE RUBRIEKEN WERDEN IN DE BEIDE VORIGE JAARGANGEN BIJDRAGEN GEPLAATST O.A. VAN Drs. F. Th. BEDEAUX, B. v.d. BERG, W. N. DE BLAEY, E. v. DIEN, F. F. VAN DOORNE, F. N. GLAVIMANS Jr., PROF. Dr. J. GOUDRIAAN, Drs. J. F. HACCOU, J. H. HAGEMAN, Th. v. HOORN, C. H. A. J. JANSSENS, L. VAN KAMPEN, T. K. KEUZENKAMP, T. v. d. KOOY, G. H. LUYENDIJK, Ir. K. F. MALLEÉ, W. A. NELIS, JAMES POLAK, Dr. M. J. H. SMEETS, F. SWART. W. J. TOMBE, Drs. W. P. DEN TURK, J v. d. WOLF.

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY
TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 82444

UITGEVER: J. MUUSSES — PURMEREND
TELEFOON 77 — GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDRAGEN WORDT NIET TERUGGEGEVEN. - NADRUK IS GEOORLOOFD. ZOO DE BRON WORDT GENOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCHIJNT MAANDELIJKS, BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS. ABONNEMENT PER JAAR F 10.—, FRANCO PER POST F 10.24, BUITENLAND F 10.60. — MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN JAARGANG

INHOUD:

Van de Redactietafel . . . . . Blz. 161

De theorie van de vervangingswaarde . . . . . „ 161
door Dr. O. Bakker, met dupliek van Drs. S. Kleerekoper

Facetten van het afschrijvingsprobleem (Slot) . . . . . „ 164
door J. J. M. H. Nijst

Eenige bedrijfseconomische aanteekeningen omtrent mijnbedrijven . . . . . „ 166
door Ir. A. L. ter Braake, met dupliek van A. Ritz

Examenwee . . . . . „ 170
door Mr. Drs. A. Robles, met naschrift van G. P. J. Hogeweg

Nieuws inzake wetgeving, resoluties en beslissingen op het gebied der belastingen . . . . . „ 172
Red. Mr. Dr. E. Tekenbroek
Aanslagbiljetten Personeele belasting — Artikel 99, eerste lid, der wet op de Inkomstenbelasting en nieuwe rechtspraak.

Nederlandsche Handels Hoogeschool . . . . . „ 174
Examen Rekeningwetenschap September 1935

Repertorium van tijdschrift-literatuur op het gebied van Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde . . . . . „ 176

Boekenrepertorium . . . . . „ 177

Ontvangen boekwerken . . . . . „ 179

Vragenbus . . . . . „ 179

VAN DE REDACTIETAFEL

Tot ons leedwezen hebben de heeren *A. M. van Rietschoten* en *Drs. E. P. M. van Waes* zich genoodzaakt gezien, ieder om redenen, die wij billijken moeten, terug te treden als redacteuren van de Rubriek „Uit het Buitenland". Wij zeggen dezen medewerkers dank voor wat zij voor het blad hebben gedaan, voor de zorg aan hun rubriek besteed, en spreken de hoop uit, dat zij nu en dan, ten spijt van hun drukke werkzaamheden, lust en gelegenheid mogen vinden voor een vrije bijdrage.

Het verheugt ons zeer, dat wij den heer *Mr. Dr. E. Tekenbroek* bereid hebben gevonden om de redactie op zich te nemen van een nieuwe rubriek: „Nieuws inzake wetgeving, resoluties en beslissingen op het gebied der belastingen". In tegenstelling met de Rubriek „Belastingvraagstukken", die bestemd is voor bedrijfshuishoudkundige beschouwingen op het gebied der belastingen, is de bedoeling der nieuwe rubriek, dat zij, zooveel mogelijk zonder commentaar, de lezers op de hoogte zal houden van het in den titel genoemde „nieuws" voor zoover dit voor den accountant van belang moet worden geacht.

Wij roepen den nieuwen Rubriekredacteur van harte een welkom toe. De lezer vindt in dit nummer de rubriek voor de eerste maal opgenomen.

Ten slotte deelen wij mede, dat volgens opgave van den uitgever, het aantal der abonnementen op de afzonderlijke uitgave van de beide Repertoria dermate is teruggeloopen, dat zij hem verlies oplevert, zoodat hij zich afvraagt of het niet beter is haar met ingang van 1936 te doen vervallen. Daar wij, eenerzijds, het zouden betreuren, als deze nuttige uitgave werd gestaakt, anderzijds, van den heer *Muusses* niet kunnen verlangen, dat hij met een verliesgevende uitgave voortgaat, vestigen wij nog eens de aandacht der lezers op deze gelegenheid om gegevens der repertoria te verkrijgen in zoodanigen vorm, dat zij die in een kaartsysteem kunnen bijhouden. Wij achten het zeer wel mogelijk, dat dit niet allen lezers bekend is. Indien zich een vijfentwintigtal nieuwe abonné's thans nog aanmelden is de uitgave verzekerd. De abonnementsprijs is *f* 1.75 per jaar.

DE THEORIE VAN DE VERVANGINGSWAARDE

Met belangstelling las ik de opmerkingen van den Heer *S. Kleerekoper* in het Maandblad van Juli 1935, waarin hij zijne theorie van de vervangingswaarde verdedigt tegen de bezwaren, die ik daartegen in een artikel in het No. van Mei 1935 had ingebracht.

Het spreekt vanzelf, dat ik, ten aanzien van enkele voorname punten, antwoord geef op de vragen, die de Heer *Kleerekoper* stelde en op de tegenwerpingen, die hij tegen mijn uiteenzettingen te berde bracht. Niettemin meen ik dat het goed is, mij tot de hoofdzaken te beperken en ik zou tevens willen voorstellen, om, nadat de Heer *Kleerekoper* — indien hij zulks

noodig acht — op dit stuk geantwoord heeft, de discussie voorloopig te sluiten. De lezers van dit blad, die zonder uitzondering ongetwijfeld bijzonder belang stellen in het probleem, dat hier behandeld wordt, zijn dan n.m.m. voldoende in staat, om, zonder nadere uitleggingen onzerzijds, zich zelfstandig een oordeel te vormen. En het is, dunkt mij, voor ons inzicht vruchtbaarder, wanneer onder die lezers er zich geroepen gevoelen hun meening in dit blad te uiten — niet in dien zin, dat van hen verwacht wordt, dat zij als rechter in het verschil van opvatting tusschen den Heer *Kleerekoper* en mij zullen optreden, maar dat zij, met nieuwe argumenten, een ander licht op het vraagstuk zullen werpen — dan dat wij een polemiek zouden voortzetten, die allicht tot allerlei herhalingen aanleiding zou geven.

I. *Kostprijs en winstbepaling.* (§ 1).

De theorie van de vervangingswaarde wordt door mij aanvaard ten aanzien van de kostprijsberekening, niet met betrekking tot de winst(inkomens-) bepaling. De Heer *Kleerekoper* ziet daarin een innerlijke tegenstrijdigheid en het is derhalve van groot belang, hieromtrent klaarheid te scheppen.

Daartoe moeten wij eerst de primaire functie van den kostprijs vaststellen. En deze is n.m.m. *het verkrijgen van een steunpunt bij het bepalen van den prijs,* waarvoor de ondernemer een artikel zal aanbieden resp. tot verkoop zal overgaan.

Uit deze omschrijving volgt reeds, dat het verband tusschen opbrengst min kostprijs en winst (= inkomen) blijkbaar niet zoo voor de hand ligt. Op grond van deze primaire functie van den kostprijs kon ik evenwel verklaren, dat ik voor de kostprijsberekening de theorie van de vervangingswaarde onderschrijf, ten aanzien van de winstbepaling was, voor mij althans, een nader bewijs noodig.

Het bovenstaande geeft echter nog geen rechtstreeksch antwoord op de vragen van den Heer *Kleerekoper* dienaangaande; mijn standpunt wordt meer positief toegelicht door het geven van een paar voorbeelden.

Voorbeeld 1. Een fabrikant verkoopt een artikel voor *f* 125,—; de kostprijs, berekend op de basis van de vervangingswaarde, is *f* 100,—. In dezen kostprijs is evenwel voor een volontair een loon van *f* 10,— gecalculeerd, terwijl hij als zoodanig maar *f* 5,— ontving. De winst, het inkomen van den ondernemer, is dus niet *f* 125 — *f* 100 = *f* 25,—, d.i. opbrengst min kostprijs, maar *f* 30,—, dit is het vorenvermelde bedrag van *f* 25,— plus *f* 5,— berekend, doch niet uitgekeerd volontairsloon.

Voorbeeld 2. In het slot van zijn artikel zegt de Heer *Kleerekoper*, dat *de theorie van de vervangingswaarde haar hoogste toepassing vindt in goed berekende kostenstandaarden.*

Ik onderschrijf deze uitspraak gaarne, maar als nu de ondernemer voor een bepaalde order den standaard-kostprijs bepaalt, is het vrijwel zeker, dat de hoeveelheden grondstof en arbeid, die in dien standaard-kostprijs gecalculeerd zijn, niet overeenstemmen met de werkelijk verbruikte hoeveelheden [1]), die tenslotte de winst (het inkomen) van den ondernemer bepalen. Hier constateeren we dus voortdurend een verschil tusschen opbrengst min kostprijs en winst (= inkomen).

Op grond van deze voorbeelden kan geconcludeerd worden, dat vrijwel nimmer het verschil tusschen opbrengst en kostprijs (inzonderheid standaard-kostprijs) gelijk is aan het inkomen van den ondernemer.

Heeft dan, zal men vragen, de kostprijsberekening en in het bijzonder de hoogste vorm van den kostprijs — de standaard-kostprijs — eenerlei beteekenis voor de winst (inkomens-)bepaling. Die beteekenis bestaat wel, doch naar mijne opvatting niet in den zin van winst(inkomens-)*bepaling,* maar van winst-(inkomens-)*analyse.* Het is ongetwijfeld van groot belang voor den ondernemer, dat hij nagaat, uit welke bronnen zijn inkomen voortvloeit, uit welke oorzaken het is ontstaan en *dan* krijgt de kostprijs een belangrijke secundaire functie. Want hij stelt nu in staat, om het inkomen te splitsen en daarbij is het afzonderlijk tot uitdrukking brengen van het bedrag: opbrengst min kostprijs (in den handel opbrengst min vervangingswaarde op oogenblik verkoop) zeker van groote beteekenis. Ik moge daaraan toevoegen, dat ik deze laatste methode ook, en n.m.m. terecht, in de praktijk heb zien toepassen.

II. *Een foutieve methode.* (§ 2)

De Heer *Kleerekoper* meent, dat ik een onjuiste methode bij mijne redeneering volg door uit een boekhoudkundige opstelling iets te concludeeren ten opzichte van het begrip van de winst.

Indien ik zulks werkelijk gedaan had, zou het verwijt van den Heer *Kleerekoper* gegrond zijn. Doch wat is in werkelijkheid geschied? Teneinde voor mijzelf en voor de lezers de zaken aanschouwelijk voor te stellen, heb ik een boekhoudkundige opstelling gebruikt, om bepaalde bedragen (surplussen) te voorschijn te laten komen. Daarna heb ik, zonder mij verder aan die boekhouding te storen, zelfstandig onderzocht, of dat surplus al of niet winst was. De omstandigheid, dat ik in de beide gevallen — waardevast en niet-waardevast geld — tot verschillende conclusies kom, is reeds een bewijs, dat niet de boekhoudkundige opstelling mij tot leidraad diende, want dan had ik in beide gevallen tot hetzelfde resultaat moeten komen. Dat in een bepaald geval mijne redeneering misschien eenigszins summier was, doet aan het principe niet af.

III. *Vervangingswaarde bij waardevast en niet-waardevast geld* (§ 3).

Ik heb in mijn vorig artikel geschreven:

> „Zijn (den Heer *Kleerekoper's)* bewering is, dat ze [2]) in principe alleen voor waardevast geld geschreven is en dat inflatie en deflatie een afzonderlijke behandeling zouden eischen."

De Heer *Kleerekoper* meent, dat de tegenstelling, zooals ik die maakte, niet juist is en dat uit den tekst in zijn boek blijkt, dat hij zijn theorie voor waardevast en niet-waardevast geld geldig acht. Na zijne toelichting kan ik mij hiermede vereenigen. Ons verschil van meening wordt hierdoor evenwel niet tot oplossing gebracht.

IV. *Materieele bijzondere critiek.* (§ 4 e.v.)

a. *Het principe der continuïteit.*

Dat de ondernemer zich laat leiden door de wet van de continuïteit, heb ik in mijn artikel duidelijk vooropgezet. Maar daarnaast heb ik willen aantoonen, dat niettemin die continuïteit telkens doorbroken zal worden en wanneer inderdaad, wat toch practisch voorkomt, het aanbod van grondstoffen (van agrarischen oorsprong b.v.) tot op 80 pCt. vermindert, dan moet die continuïteit bij het gros der ondernemingen verbroken worden, al is het mogelijk, dat er bedrijven zijn, die er tijdig bij geweest zijn om de oude hoeveelheid te bemachtigen. Doch dit doet aan het algemeene geval niet af.

In dit verband twijfelt de Heer *Kleerekoper* er aan, of mijn voorbeeld, dat de spinners en de wevers, bij grondstof-

---

1) Ons verschil van opvatting omtrent uitgaafprijs of vervangingswaarde voor de winstbepaling laat ik daarbij buiten beschouwing.

2) De Vervangingswaardetheorie

fenschaarschte, fijnere [1]) garens en weefsels produceeren (en omgekeerd), wel juist is. Ik moge daarop antwoorden, dat dit voorbeeld door mij niet uit de lucht gegrepen is, doch mij door den leider van een groote textiel-onderneming is medegedeeld. (Ik acht dit een fraaie practische oplossing: zij stelt in staat bij wisselende hoeveelheden grondstof even groote hoeveelheden arbeid en kapitaal te werk te stellen).

b. *Het inkomensbegrip.* (§ 9).

De Heer *Kleerekoper* meent, dat ik zijn inkomensdefinitie te eng opvat, door alleen te zeggen, dat inkomen het bedrag is, dat nog juist kan worden verteerd, zonder het vermogen aan te tasten, en niet op te merken, dat deze definitie zou moeten luiden: zonder het vermogen, dat opzettelijk blijvend ter beschikking van het productieproces is gesteld, te doen verminderen.

Deze laatste definitie is mij niet ontgaan, en ik meen, dat ik haar in mijne voorbeelden geen geweld heb aangedaan: bij het onderzoek, welke bedragen als winst te beschouwen zijn, heb ik dat vermogen steeds intact gelaten.

c. *Debetsaldo der rekening prijsverschillen.* (§ 13)

In het tweede voorbeeld, dat ik in mijn eerste artikel behandelde (blz. 69, Mei-nummer) is het resultaat na eenige transacties, dat de rekening prijsverschillen een debetsaldo aanwijst van *f* 350,—. De Heer *Kleerekoper* zegt nu, dat ik in mijne opstellingen deze *f* 350,— ten laste van de winstrekening had moeten brengen en dat dan zijn en mijn methode hetzelfde resultaat zouden opleveren.

Ik heb opzettelijk het debetsaldo der prijsverschillenrekening niet naar de winstrekening overgebracht, omdat ik zulks in strijd achtte met de theorie, zooals de Heer *Kleerekoper* die ontvouwd heeft. In zijn redeneering komt het met de rekening prijsverschillen immers automatisch terecht, een daling van de vervangingswaarde, die debetprijsverschillen geeft, wordt straks gevolgd door een stijging, die deze verschillen weer opheft. Als motief voor de handelwijze, die de Heer *Kleerekoper* thans adviseert, voert hij aan, dat op blz. 251 „Bedrijfseconomie" staat: *„bij productie met verlies wordt het verlies onmiddellijk afgeboekt"*, doch het is mij niet duidelijk, dat dat voorschrift, dat mij niet ontgaan is, op de debetprijsverschillen slaat. Ik meende, dat in de theorie van den Heer *Kleerekoper* die prijsverschillen geen verlies zijn en dus voor afboeking ten laste van de winst niet in aanmerking komen. M.a.w. ik zou, uitgaande resp. van den historischen kostprijs en van de theorie van den Heer *Kleerekoper*, den zoon de volgende balans per 1 Augustus laten opmaken:

BALANS OP 1 AUGUSTUS
(Uitgangspunt historische kostprijs)

Kas of - indien weer een nieuwe partij goederen gekocht is -		Kapitaal Vader ...	*f* 1000
Goederen	*f* 650		
Privé Zoon	„ 100		
Verlies	„ 250		
	f 1000		*f* 1000

[1]) Het spreekt vanzelf, dat dit niet beteekent, dat de wever het eene jaar zakkengoed en het andere jaar vitrage-gordijnen maakt. De grenzen zijn veel nauwer en hij blijft op dezelfde verkoopmarkt.

BALANS OP 1 AUGUSTUS
(Uitgangspunt Vervangingswaarde)

Kas of Goederen ...	*f* 650	Kapitaal Vader ..	*f* 1000
Prijsverschillen ...	„ 350		
	f 1000		*f* 1000

O. BAKKER

Dupliek

Gaarne maak ik gebruik van de gelegenheid om collega *Bakker* met eenige woorden van dupliek te dienen. Ik zeg de Hoofdredactie dank voor de welwillendheid, waarmede zij mij deze gelegenheid biedt.

Ik zal trachten den Heer *Bakker* op den voet te volgen.

Kostprijs- en winstbepaling.

De voorbeelden van Dr. *Bakker* zijn weinig overtuigend en wel omdat mijn opponent als bewezen aanneemt hetgeen te bewijzen is. Voorbeeld I (het geval van den volontair) leidt Dr. *Bakker* tot de conclusie dat i.c. de winst niet is *f* 25.— maar *f* 30,— d.w.z. *Dr. Bakker* beweert: winst is niet opbrengst minus vervangingswaarde maar opbrengst minus uitgaafsprijs.

Het is al lang duidelijk, dat onze controverse juist over deze questie loopt, maar door de zaak nog eens in een voorbeeld te stellen, bewijst *Dr. Bakker* hoegenaamd niets.

De lezer zal nu wellicht nog vragen hoe ik nu de *f* 5 bespaard loon beschouw. Het antwoord op deze vraag vloeit voort uit de bespreking van de opmerking, die mijn opponent maakt over de standaardkosten. Collega *Bakker* schrijft:

> „maar als nu de ondernemer voor een bepaalde order
> „den standaardkostprijs bepaalt, is het vrijwel zeker, dat
> „de hoeveelheden grondstof en arbeid, die in dien stan-
> „daard-kostprijs gecalculeerd zijn, niet overeenstemmen
> „met de werkelijk verbruikte hoeveelheden, *die ten slotte*
> *„de winst van den ondernemer bepalen."*

(Cursiveering van mij, S. K.) In het gecursiveerde zit het nu juist: dit laatste (n.l. dat winst is: opbrengst minus werkelijk verbruikte hoeveelheden) moet *Dr. Bakker* bewijzen, het is het kernpunt van onze controverse en door zijn standpunt nog eens bij wijze van voorbeeld te stellen bewijst hij in het geheel niets!

Hoe is het nu inderdaad met de verschillen tusschen de gecalculeerde en verbruikte quanta. In § 122 e.v. van „Bedrijfseconomie" heb ik dit zoo duidelijk het mij mogelijk was uiteengezet en deze § had mijn geachte opponent moeten analyseeren en weerleggen. Het enkel poneeren van zijn stelling bij wijze van voorbeeld zonder verder bewijs ontslaat hem niet van dezen wetenschappelijken plicht.

In M.A.B. Sept., Oct., Nov. 1932 heb ik een critische behandeling van de standaardkosten geschreven, waarin ik uiteraard de analyse verder heb doorgezet dan in een beknopt boekje als „Bedrijfseconomie" is, kon geschieden. Ik moge *Dr. Bakker* en den lezer naar deze artikelen verwijzen. Te dezer plaatse merk ik slechts op, dat in deze artikelen duidelijk op den voorgrond is komen te staan. dat de algebraïsche som van de afwijkingen van *goed* gecalculeerde standaard-quantiteiten en werkelijk verbruikte quantiteiten op den duur juist 0 is. Men zie hiervoor o.a. M.A.B. t.a.p.

Belangrijk zijn hier de woorden „op den langen duur". De verschillen heffen elkaar op, maar in perioden, die in den regel grooter zijn dan een jaar. Rekent men ze dus — zooals Dr. *Bakker* het wil — van jaar tot jaar als winst of verlies, dan

splitst men een bedrag van nul gulden in een winstbedrag voor een bepaalde groep jaren en een compenseerend verliesbedrag voor een andere groep. Het is duidelijk, dat deze bedragen buiten de resultaten-rekeningen dienen te blijven.

De *f* 5.— van den volontair behooren eveneens bij deze positieve en negatieve efficiency-verschillen thuis.

Verder schrijft collega *Bakker:*

„Het is ongetwijfeld van groot belang voor den onder-
„nemer, dat hij nagaat, uit welke bronnen zijn inkomen
„voortvloeit, uit welke oorzaken het is ontstaan, en *dan*
„krijgt de kostprijs een belangrijke secundaire functie.
„Want hij stelt nu in staat, om het inkomen te splitsen
„en daarbij is het afzonderlijk tot uitdrukking brengen
„van het bedrag opbrengst min kostprijs (in den handel
„opbrengst min vervangingswaarde op oogenblik ver-
„koop) zeker van groote beteekenis."

Het is jammer, dat de debater niet aangeeft *waarom* dit inkomen nu gesplitst moet worden en wat nu eigenlijk het karakter is van de bedragen, die gevonden zijn uit de formule „vervangingswaarde min uitgaafprijs". In „Bedrijfseconomie" is hierover het een en ander gezegd, dat Dr. *Bakker* bij voortzetten van zijn analyse op dit critische punt voorzeker zal gaan beamen, ook al is het verre van mij om te verwachten, dat hij dit *nu* reeds toe zal geven.

Een foutieve methode.

Het is van veel belang, dat er over het ongeoorloofde van het afleiden van economische stellingen uit boekhoudkundige opstellingen tusschen Dr. *Bakker* en mij geen verschil van opinie blijkt te bestaan. Waar het blijkt, dat wij het uiteindelijk over deze questie eens zijn, zal ik niet nader ingaan op de vraag of de oorspronkelijke tekst van mijn *opponent* mijn critische opmerking rechtvaardigde.

Vervangingswaarde bij waardevast en niet-waardevast geld.

Ook over dit punt kan een soortgelijke opmerking worden gemaakt.

Het principe der continuïteit.

Hier is nog wel degelijk een meeningsverschil. Natuurlijk beticht ik Dr. *Bakker* er niet van dat hij voorbeelden uit de lucht grijpt. En gaarne geloof ik, dat hij zijn opmerking aan mededeelingen van een textielfabrikant ontleend heeft. Maar ook dit bewijst nog niets. Als ik deze mededeeling als feitelijk geheel juist aanvaard, blijft zij slechts de uitzondering, die den regel bevestigt! En daarom meen ik tot nader order § 6 van mijn eerste repliek te mogen handhaven. Tot nader order houdt o.a. in: tot dat collega *Bakker* eens eenige aandacht heeft besteed aan de theorie van den voorraad, voorzoover zij voor de theorie van de vervangingswaarde van beteekenis is. Men zie hiervoor „Bedrijfseconomie" en M.A.B. Juli 1935.

Maar bovendien: als Dr. *Bakker* hier gelijk zou hebben dan heeft hij nog met geen enkel woord mijn principieele bedenkingen tegen de *interpretatie* van deze feiten die ik in § 10 van mijn repliek in M.A.B. Juli 1935 heb gegeven, weerlegd. Hij is er zelfs met geen enkel woord op ingegaan.

Het inkomensbegrip.

De opmerking, die Dr. *Bakker* hieromtrent maakt gaat langs de zaak heen. Een nadere analyse hiervan voert mij te ver; ik hoop den tijd te vinden om in een critische bespreking van de balansopvatting van *Schmalenbach* hierop eens iets nader in te gaan.

Debet saldo der rekening prijsverschillen.

Ook hier blijkt gelukkig eenstemmigheid te ontstaan.

Mag ik mij ten slotte verdedigen tegen het verwijt door slordige redactie tot het misverstand aanleiding te hebben gegeven. In „Bedrijfseconomie" pag. 250 staat *vetgedrukt:*

„Hier is het critisch moment niet het moment van „ruil, maar het verlies ontstaat zoodra de negatieve „kapitaalaanwas voltrokken is."

„Dit is volstrekt logisch: het critisch moment van den „ruil valt hier weg, omdat de ruil zelf weg valt; een „negatieve kapitaalaanwas kan niet worden geruild en is „dus van stonde af aan verlies."

En op pag. 251 gecursiveerd:

*„Dus: bij productie met verlies wordt het verlies on-
„middellijk afgeboekt."*

Afboeken van verlies interpreteeren als activeeren van verlies op de balans, zooals Dr. *Bakker* hier gedaan heeft, lijkt mij toch kwalijk te verdedigen.

S. KLEEREKOPER

FACETTEN VAN HET AFSCHRIJVINGSPROBLEEM

(Slot).

Wij hebben in de inleiding van dit artikel melding gemaakt van het standpunt van *Prof. Schmidt* ten aanzien van de balanswaardeering, waarmede uiteraard de kwestie der afschrijvingen ten nauwste samenhangt. De overwegingen van den Duitschen bedrijfseconoom leiden er toe, dat volgens zijn dynamische balansleer de waardeering behoort te geschieden, hetzij op basis der reproductiewaarde, hetzij op basis van de aanschaffingswaarde met index-correctief. De denkbeelden van Prof. *Schmidt* omtrent de balanswaardeering hebben ook in ons land hoe langer hoe meer ingang en toepassing gevonden. Voor de *kostprijsberekening* als basis voor den verkoopprijs wordt in ons land de vervangingswaarde als grondslag voor den factor afschrijving, althans onder de deskundigen (theoretici), naar wij meenen, algemeen aanvaard. Ten aanzien van de *winstbepaling* als basis voor de vaststelling van het inkomen, loopen de meeningen echter meer uiteen. Sommigen verwerpen de stelling van *Schmidt,* dat ook voor balans en winst- en verliesrekening, de vervangingswaarde het uitgangspunt voor de waardeering en daarmede voor de winstbepaling behoort te zijn. Zoo o.a. collega *O. Bakker* blijkens zijn recent artikel in dit tijdschrift over: „De theorie van de vervangingswaarde".

„In een waardevast geldstelsel is niet de vervangingswaarde, maar de initiale kostprijs — historische kostprijs, uitgaafprijs — het uitgangspunt voor de winstberekening."

De heer *Bakker* bestrijdt in zijn artikel de tegenovergestelde meening van den Heer *S. Kleerekoper,* die in zijn werk over Bedrijfseconomie, de volgende door den heer B. aangehaalde stellingen poneert:

„Het offer, dat de producent brengt op het oogenblik, dat hij een product afstoot op zijn verkoopmarkt, wordt bepaald door het geldoffer, dat hij moet brengen, teneinde op het moment van het afstooten, de vervanging te bewerkstelligen, die door dat afstooten noodzakelijk wordt."

„Winst in kapitalistischen zin ontstaat, wanneer, en voorzoover, de opbrengst-waarde van de producten de offers van hun vervanging — dit noemen we hun vervangingswaarde — overtreft".

De konsekwentie, die uit deze stellingen, waarmede wij ons kunnen vereenigen, voortvloeit, is, dat grondslag voor de waardeering bij de winstbepaling resp. bij de vaststelling der balans en winst- en verliesrekening, moet zijn de *vervangingswaarde.*

Het behoeft geen betoog, dat de verhouding tusschen den